

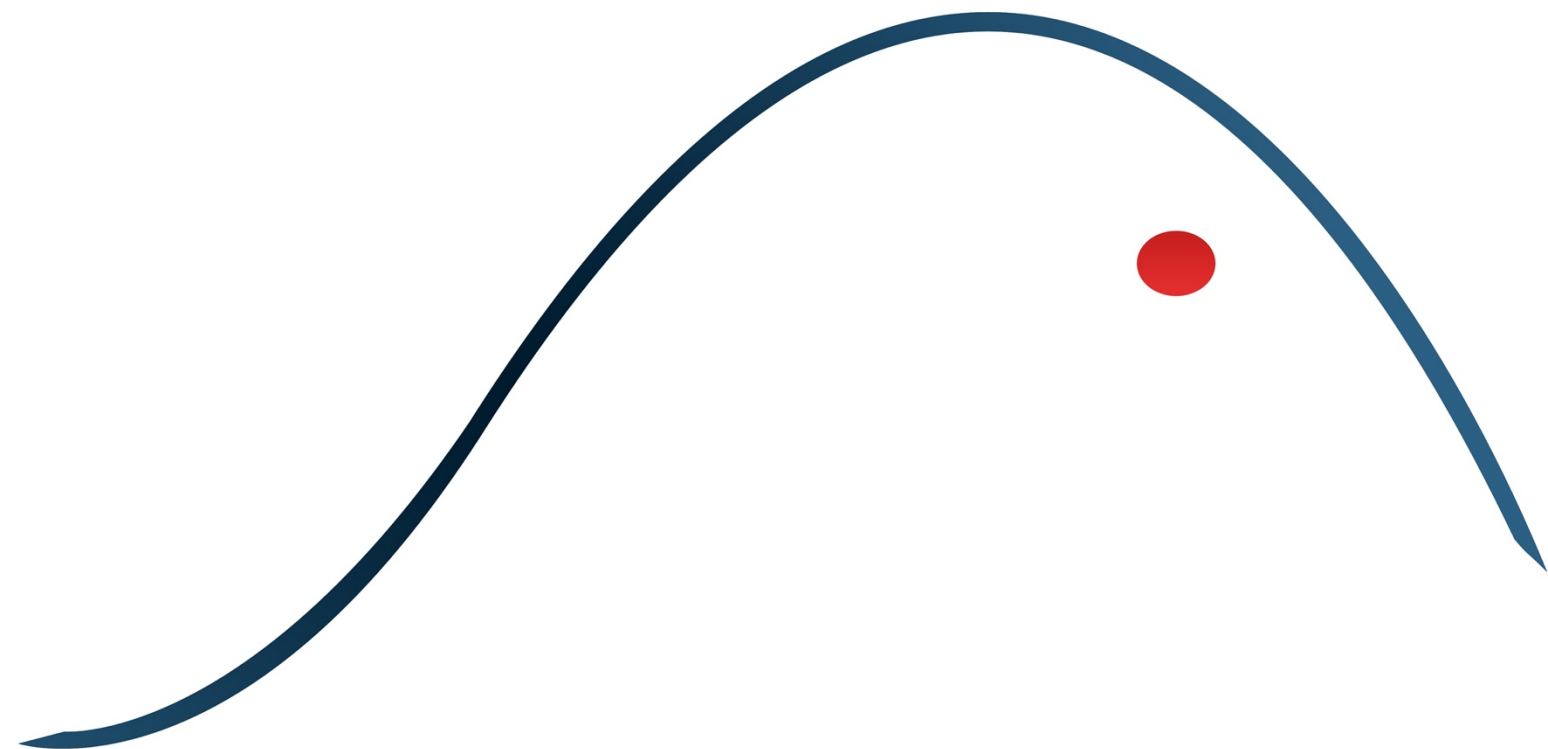
Romsdalen landskapsvernområde

Skjøtselsplan for tre setervoller i Vermedalen

Miljøfaglig
Utredning

Rapport MU2020-16

Forsidebilde

Den inngjerdede delen av Sæterstølen er velholdt med både gamle seterhus og mer moderne hytte, men har artsfattige engsamfunn . Foto: Geir Gaarder.

RAPPORT 2020-16

Utførende institusjon: Miljøfaglig Utredning AS	Prosjektansvarlig: Bjørn Harald Larsen
	Prosjektmedarbeider(er): Geir Gaarder
Oppdragsgiver: Nasjonalparkstyret for Reinheimen	Kontaktperson hos oppdragsgiver: Kristine Sørli (xx Ingvild Øyjordet)
Referanse: Gaarder, G. 2019. Romsdalen landskapsvernområde. Skjøtselsplan for tre setervoller i Vermedalen. Miljøfaglig Utredning rapport 2020-16. 30 s. + vedlegg. ISBN 978-82-345-0049-7.	
Referat: <p>Et forslag til skjøtselsplan for de tre setervollene Gamlestølen, Stavemstølen og Sæterstølen (Vermedalssætran) i Romsdalen landskapsvernområde er utarbeidet, på bakgrunn av befaring sammen med nasjonalparkforvalter og setereiere samt kartlegging av naturverdier (inkludert kartlegging etter NiN 2.1) i august 2019. Planen skal vurderes av nasjonalparkstyret før godkjenning. Det er utarbeidet separate planer for hvert seterområde, inkludert bevaringsmål for både landskap, naturtyper, arter, bygningsmiljø og andre kulturminner. For hvert enkelt bevaringsmål er det foreslått konkrete skjøtsels- og bevaringstiltak for å nå målene samt metoder for å evaluere måloppnåing.</p> <p>Vermedalen er en gammel seterdal, men hvor setringen opphørte på 1950-tallet. Fram til nylig har det vært ganske høyt beitetrykk fra sau på utmarksbeite, men dette har blitt vesentlig redusert og var ubetydelig i 2019. Fra tidligere var det kartlagt to naturtyperlokalteter på setervoller i Vermedalen. Disse ble reinventert, og i tillegg ble en ny setervoll kartlagt og beskrevet. Tilknyttet disse er det anbefalt flere skjøtselstiltak for å ta vare på naturverdiene.</p> <p>På Stavemstølen og Sæterstølen står det noen gamle seterhus i varierende tilstand. Flere av bygningene er godt vedlikeholdt i samsvar med tradisjonell, lokal byggeskikk, men det er også enkelte bygninger med stort behov for restaurering hvis de skal bevares.</p>	

FORORD

Miljøfaglig Utredning har laget et utkast til skjøtelsesplan for tre setervoller i Vermedalen, innenfor Romsdalen landskapsvernområde i Rauma kommune. Arbeidet har inkludert en kartlegging av naturtyper og naturverdier i kulturlandskapsområdene og er utført på oppdrag fra Nasjonalparkstyret for Reinheimen. Formålet har vært å få en oppdatering av kunnskapen om verdifulle naturtyper i landskapsvernområdet, både ved kvalitetssikring av kjente lokaliteter og ny vurdering av tilstand og behov for skjøtsel.

Kontaktperson hos nasjonalparkstyret har vært nasjonalparkforvalterne Kristine Sørli og Ingvild Øyjordet, som takkes for bidrag og informasjon om prosjektet. Sistnevnte også for organisering og bidrag under oppstartsbeferingen 9.8.2019. Hovedansvarlig for prosjektet i Miljøfaglig Utredning har vært Bjørn Harald Larsen. For denne delen har Geir Gaarder stått for den praktiske gjennomføringen, mens Bjørn Harald Larsen har kvalitetssikret resultatene.

En stor takk rettes til grunneierne Per Magnar Sæther, Tommy Sæther samt andre lokale deltakere på oppstartsbeferingen for informasjon om tidligere og nåværende bruk av setrene i Vermedalen.

Tingvoll, 23. mars 2020

Miljøfaglig Utredning AS

Geir Gaarder

INNHold

1	INNLEDNING	6
2	METODE.....	7
2.1	REGISTRERING OG DATAINNSAMLING	7
2.2	OPPBYGGING AV PLANENE	7
2.3	OM BEVARINGSMÅL.....	8
3	ROMSDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE	9
3.1	FORVALTNINGSSTATUS.....	9
3.2	GENERELL NATURFAGLIG BESKRIVELSE AV VERMEDALEN.....	10
4	SKJØTSELSPLAN FOR GAMLESTØLEN.....	12
4.1	HISTORIKK/BESKRIVELSE	12
4.2	NATURTYPELOKALITETER OG NATURVERDIER	12
4.3	BEVARINGSMÅL OG TILTAK.....	16
5	SKJØTSELSPLAN FOR SÆTERSTØLEN.....	17
5.1	HISTORIKK/BESKRIVELSE	17
5.2	NATURTYPELOKALITETER OG NATURVERDIER	17
5.3	BEVARINGSMÅL OG TILTAK.....	21
6	SKJØTSELSPLAN FOR STAVEMSTØLEN.....	23
6.1	HISTORIKK/BESKRIVELSE	23
6.2	NATURTYPELOKALITETER OG NATURVERDIER	23
6.3	BEVARINGSMÅL OG TILTAK.....	28
7	KILDER.....	30
7.1	SKRIFTLIGE KILDER	30
7.2	MUNTLIGE KILDER	30
8	VEDLEGG - LOKALITETSBEKRIVELSER.....	31

1 INNLEDNING

Helhetlige kulturlandskap som blir skjøttet på tradisjonelt vis er i tilbakegang i Norge. Alle de semi-naturlige naturtypene er klassifisert som truede på Norsk rødliste for naturtyper 2018 (Hovstad mfl. 2018). Det er opphør av bruk som fører til gjengroing som er vurdert å være den største trusselen for slike naturtyper (Hovstad mfl. 2018). De semi-naturlige naturtypene er hjem for mange truede og nær truede karplanter, sopp og insekter. Spesielt blomsterrike enger har et høgt artsmangfold, men også boreal hei er viktig for insekter og sopp.

En skjøtelsesplan har som formål å opprettholde kvalitetene i kulturlandskapet og restaurere areal som har fått redusert kvalitet. Det er bare gjennom skånsom bruk av kulturlandskapet at man kan ta vare på de semi-naturlige naturtypene og artsmangfoldet i disse for framtida.

Romsdalen landskapsvernområde dekker et areal på 136 km² og ligger for det meste i Rauma kommune samt et lite parti i Fjord kommune (Kontaktutvalet for Reinheimen 2010). Vermedalen er en viktig seterdal innenfor dette verneområdet. Her har det tidligere vært aktiv setring, mens dette nå er redusert til et begrenset utmarksbeite med sau, primært på nordsiden av elva Verma. I nedre deler av dalen ligger i tillegg Vermedalen naturreservat på 1,07 km², vernet av hensyn til forekomsten av gammel furuskog.

Selv om den aktive setringen har opphørt er det fortsatt biologiske og kulturhistoriske verdier knyttet til de gamle setervollene i dalføret. I denne rapporten er de tre setervollene som ligger innenfor verneområdet på nordsiden av Verma beskrevet, verdisatt og det er utarbeidet forslag til skjøtelsesplan for bevaring av disse.

Figur 1. Fra befaringen på Sæterstølen i august 2019. De to gamle, velholdte seterbygningene med torvtak ses i bakgrunnen. Foto: Geir Gaarder.

2 METODE

2.1 Registrering og datainnsamling

Nasjonalparkforvalter i Reinheimen, Ingvild Øyjordet, arrangerte oppstartsmøte kombinert med befarings i Vermedalen 9.8.2019. Under befaringsen kom det fram en del opplysninger om brukshistorie, setring mv. Dette ble notert fortløpende både av nasjonalparkforvalter og innleid konsulent. Nasjonalparkforvalter oppsummerte dette i referatet fra befaringsen (Øyjordet 2019).

Kartleggingsarbeidet ble utført i etterkant av befaringsen samme dag. Alle de tre setrene og setervollene på nordsiden av elva ble oppsøkt, og gamle bygninger ble fotografert. Setervoller/naturbeitemarkar ble kartlagt med grunnlag i DN-håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007). NiN2.1-terminologi er samtidig brukt for variasjonen av grunntyper i vegetasjonen. De gamle seterbygningene ble i 2019 undersøkt for kravfulle lav og vedboende sopp, uten at funn av slike arter ble gjort.

Røddlistekategorier:

RE – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)
CR – Kritisk truet (Critically Endangered)
EN – Sterkt truet (Endangered)
VU – Sårbar (Vulnerable)
NT – Nær truet (Near Threatened)
DD – Datamangel (Data Deficient)

Det har vært gjennomført spredte naturfaglige undersøkelser i Vermedalen de siste tiårene. Generelt er kunnskapen om naturmangfoldet i Rauma kommune, inkludert Vermedalen, oppsummert av Stueflotten (2002) og med ei lang litteraturliste hos Jordal & Stueflotten (2004). For de skogfaglige verdiene er det grunn til å trekke frem undersøkelser i forbindelse med verneplan for barskog (Moe et al. 1992, Korsmo & Svalastog 1997). I tillegg kommer supplerende undersøkelser som er inkludert i den kommunale naturtypekartleggingen (Jordal & Stueflotten 2004). I kulturlandskapet er det særlig Jordal & Gaarder (1998) som har vært av betydning. John Bjarne Jordal kartla da både Sæterstølen (Vermedalssætran) og Stavemstølen den 01.09.1997.

Navnebruken i rapporten baserer seg på Statens Kartverk sine karttjenester på nett.

2.2 Oppbygging av planene

Planen innledes med en kortfattet gjennomgang av forvaltningsstatus for landskapsvernområdet. Deretter følger en overordnet landskapsbeskrivelse, før dagens arealbruk og områdets brukshistorie gjennomgås. Denne generelle delen avsluttes med bevaringsmål og forslag til tiltak på overordnet plan.

Skjøtselsplanene for de helhetlige kulturlandskapsområdene (i praksis setergrendene) er bygd opp på denne måten:

1. Historikk/beskrivelse
2. Naturtypelokaliteter og naturkvaliteter
3. Bevaringsmål og skjøtselstiltak
4. Nærmere beskrivelse av skjøtselstiltak

2.3 Om bevaringsmål

DN-Håndbok 17-2008 (Direktoratet for naturforvaltning 2008) gir en definisjon av begrepet bevaringsmål:

”Bevaringsmål definerer den tilstanden en ønsker en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser og/eller forekomster av bestemte arter osv.”

Håndboka er fokusert på verneområdenes naturkvaliteter, men omhandler også de kulturbetingete, biologiske kvalitetene som ofte inngår i de verneformålene som er knyttet opp mot landskapsvernområder. Dette kan være ulike typer av kulturmark, beiter, styvingstrær mv. Veilederen gir imidlertid mindre støtte til utvikling av bevaringsmål for fysiske konstruksjoner som bygninger, gjerdeanlegg, vanningsanlegg, bruer ol. Slike anlegg og konstruksjoner er vanligvis omtalt som viktige vernekvaliteter i formålet for vern av landskapsvernområder.

Forklaring til tabellene benyttet i skjøttsplanene:

Tilstandsvariabler er en kategorisering av de vernekvalitetene som det er ønskelig å utvikle bevaringsmål for. Kategorisering er nødvendig fordi ulike typer av kvaliteter fordrer ulike målbeskrivelser, oppfølging m.m. Tilstandsvariablene er gruppert i henhold til NiN-tilstandsvariabler.

Bevaringsmål er uttrykk for ønsket utvikling, enten dette gjelder bevaring, fjerning eller videreutvikling. Målbeskrivelsen er forsøkt kvantifisert for å sikre at både status og eventuell ønsket/uønsket endring er målbar.

Metode henspiller på hvordan status og eventuell utvikling kan og bør måles/registreres.

Tilstandsklasse er en tredelt kategorisering av tilstand som etter en måling eller registrering gjør det mulig å si om vernekvaliteten er opprettholdt eller har utviklet seg negativt eller positivt. Hvis vernekvaliteten har vist en negativ utvikling over tid og endt i en lavere tilstandsklasse enn ved vernetidspunktet, kan det være aktuelt å gå inn med tiltak.

Aktuelle tiltak er forslag til slike tiltak som kan snu eller stanse en uheldig utvikling.

3 ROMSDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE

3.1 Forvaltningsstatus

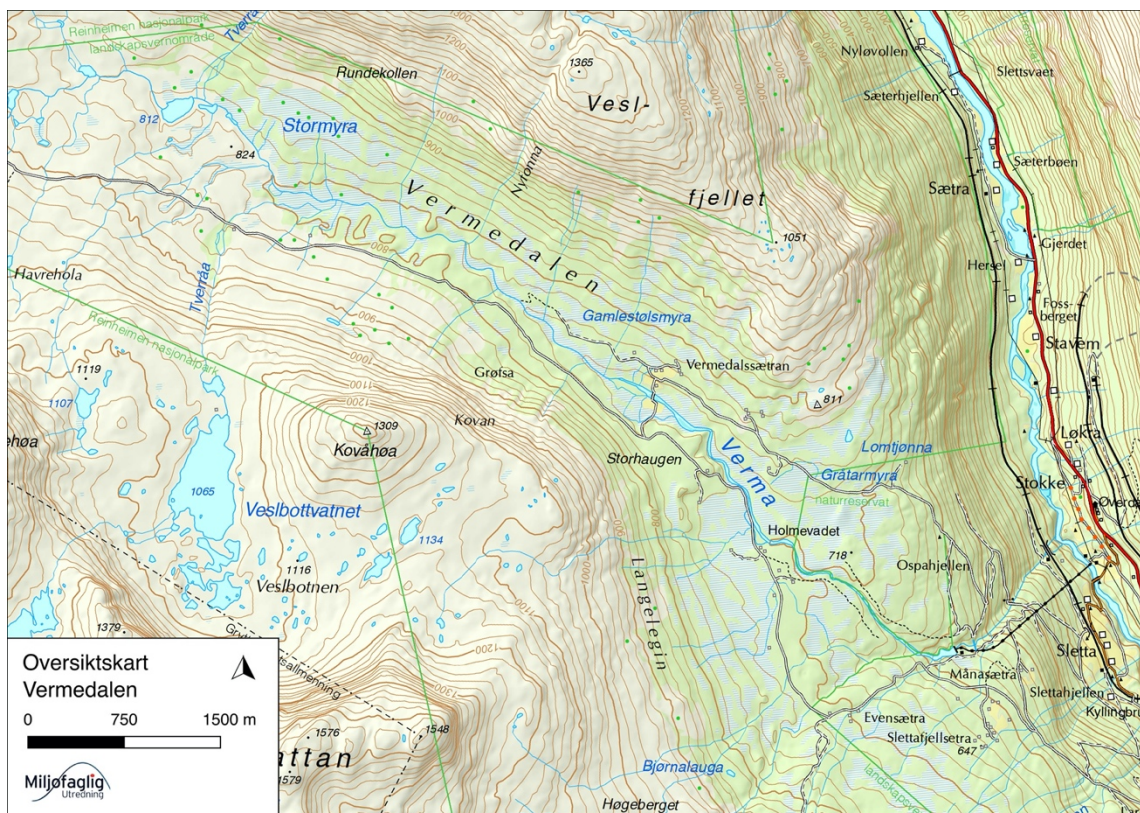
Romsdalen landskapsvernområde (LVO) ble etablert i 2006. Ifølge verneforskriften er formålet å:

- «ta vare på eit særprega og vakkert naturlandskap med det biologiske mangfaldet som pregar landskapet
- ta vare på innslag av kulturlandskap der seterhus, setervollar og kulturminne etter fangst og beitebruk utgjør ein vesentleg del av landskapet sin eigenart
- ta vare på eit samanhengande naturområde varierende frå høgfjellet med leveområda til villreinen i Ottadalen nord til dalbotnen med Rauma elv
- ta vare på geologiske førekomstar og landskapsformer, der dei bratte fjellsidene mot Romsdalen utgjør eit særprega landskapselement i området.

Ålmenta skal ha tilgang til naturoppleving gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.»

Forvaltningsplanen for Reinheimen (Kontaktutvalet for Reinheimen 2010) ble vedtatt i 2010 og gir noen føringer også for bruk og aktiviteter som skal være tillatt i Romsdalen landskapsvernområde, utover det som kommer fram i verneforskriften.

Skjøtselsplaner innenfor verneområdet skal forankres i Nasjonalparkstyret for Reinheimen og vil være styrende for inngåelse av avtaler og gjennomføring av tiltak framover.

Figur 2. Oversiktskart over Vermedalen, innenfor Romsdalen landskapsvernområde. De tre omtalte setervollene ligger ganske sentralt i kartutsnittet.

3.2 Generell naturfaglig beskrivelse av Vermedalen

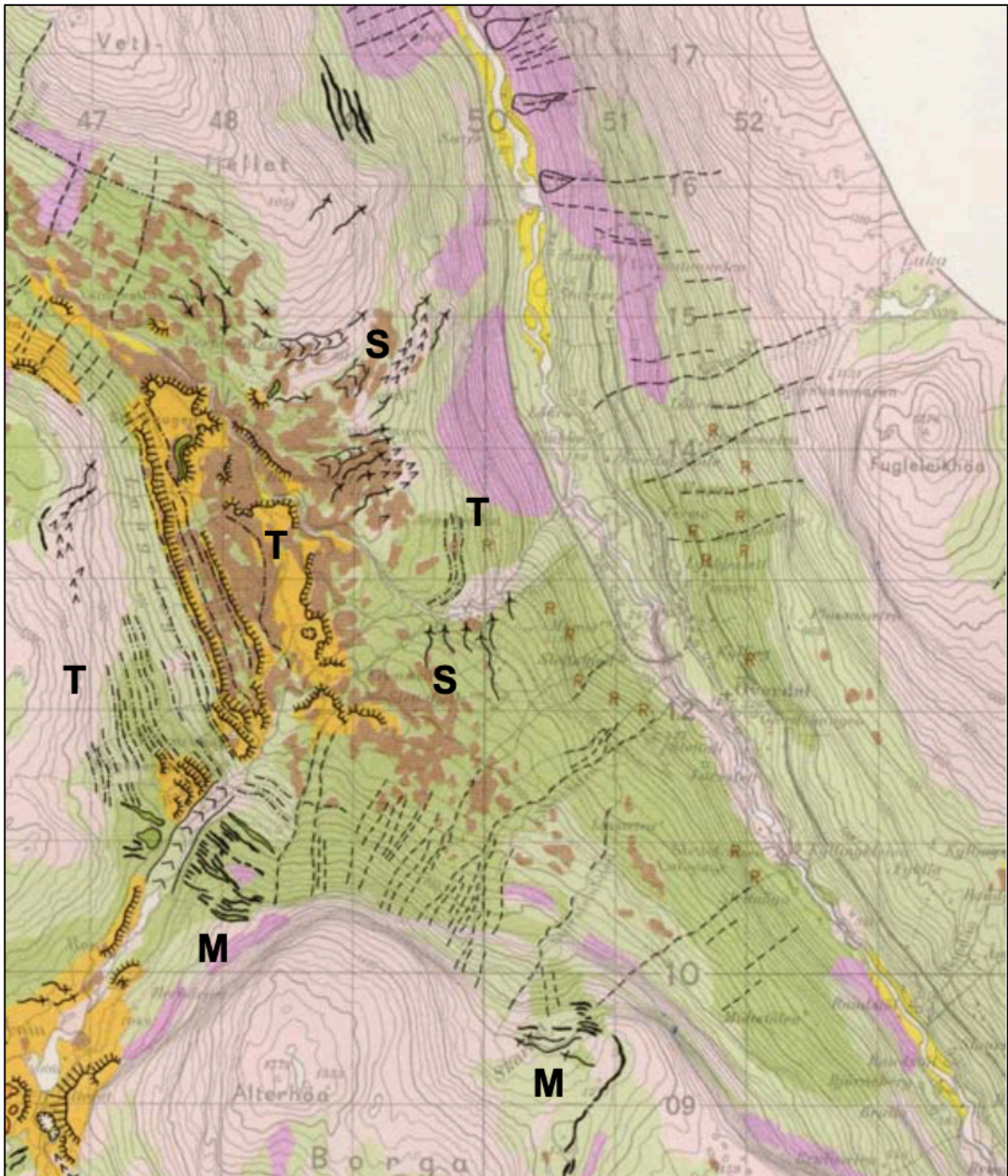
Vermedalen er en hengende dal (dvs. et nokså slakt dalføre som ender i et brått fall ned mot hoveddalen) til Romsdalen. Den ligger på vestsiden av Romsdalen, et par mil sør for Åndalsnes. Dalen er regnet som et godt eksempel på en såkalt agnordal, da den drenerer mot sørøst, mens hoveddalføret derimot drenerer mot nord/nordvest. Vermedalen har et gammelt preg, mens Romsdalen representerer en yngre dalform (Anda 1995). Dalføret vitner om et dreneringsmønster fra før istidene, der breerosjon har ført til at Romsdalen har skåret seg gradvis nedover og bakover og dermed fanget opp Vermedalen og endret dreneringssystemet.

Hoveddalen er under 10 km lang og greiner seg i nordvest med Remmemsdalen mot nord og går over i Langfjelldalen (som drenerer til Valldøla) i vest. Under 900-1000 m o.h. er dalen skogkledt, med høyest skoggrense på nordsiden og lavest i sør og vest. Nedre deler har en del gran- og furuskog, der granforekomstene regnes som en vestlig utpostlokalitet for naturlig gran i regionen. Den skogkledte delen av dalen havner i nordboreal vegetasjonssone. Samtidig er klimaet ganske innlandspreget og dalbunnen ligger i overgangsseksjonen mellom kontinentale og oseaniske vegetasjonsseksjoner, også det som en vestlig utpost i regionen.

Berggrunnen i dalen domineres av gneisbergarter, og ut fra vegetasjonen virker disse gjennomgående utpreget kalkfattige. Det er en del løsmasseavsetninger som preger landskapet og naturmiljøet i dalføret, avsatt ved slutten av siste istid og preget av isbevegelsene i distriktet. Dette inkluderer en del strandlinjer og bresjøterrasser, se figur 3 under.

Når det gjelder nyere kulturhistorie kan trolig Vermedalen betraktes som en typisk liten seterdal. Det ligger spredte setrer i ytre deler og på nordsiden innover dalen. Naturgrunnlaget er såpass lavproduktivt at omfanget av setringen har vært nokså begrenset og ingen av setrene er i drift lenger. Bare noe husdyrbeite med sau pågår fortsatt, og også dette er under press som følge av blant annet predasjon fra jerv. Begrenset utnyttelsesgrad og nokså tungvinte transportforhold har samtidig ført til at skogen ikke har vært spesielt hardt utnyttet. I ytre deler av dalen står det fremdeles igjen en del gamle furutrær. Mange av disse er vernet innenfor Vermedalen naturreservat. Enkelte typiske følgearter i gammel innlandsfuruskog har også overlevd her og finnes spredt, med ulvelav (NT) som en karakterart for de største og eldste furutrærne. Det er likevel langt fra noen urskog og mengden dødt trevirke har i lengre tid vært såpass lav at artsmangfoldet knyttet til dette nok er sterkt utarmet. I kulturlandskapet er det fortsatt igjen en del biologiske verdier, selv om også disse står i fare for å forsvinne hvis setervollene får gro igjen. Samtidig står det enkelte gamle, kulturhistorisk bevaringsverdige bygninger på enkelte av setervollene.

Innenfor landskapsvernområdet har Stavemstølen og Sæterstølen (også kalt Vermedalssætran) fortsatt igjen både åpne setervoller og deler av den tradisjonelle bygningsmassen. I tillegg er det fremdeles noe åpen setervoll på Gamlestølen, selv om bygningene der for lengst er borte. I denne rapporten er disse tre setervollene nærmere behandlet. I tillegg ligger det også et par setrer i ytre deler av dalen – Evensætra, Månasætra og Slettafjellsætra, men utenfor landskapsvernområdet og derfor ikke nærmere omtalt her.

Figur 3. Løsmassekart for Vermedalen, der M=morener, S=Spylefelter og spylerenner og T=Terrasser er markert. Hentet fra Erikstad et al. (2008).

4 SKJØTSELSPLAN FOR GAMLESTØLEN

4.1 Historikk/beskrivelse

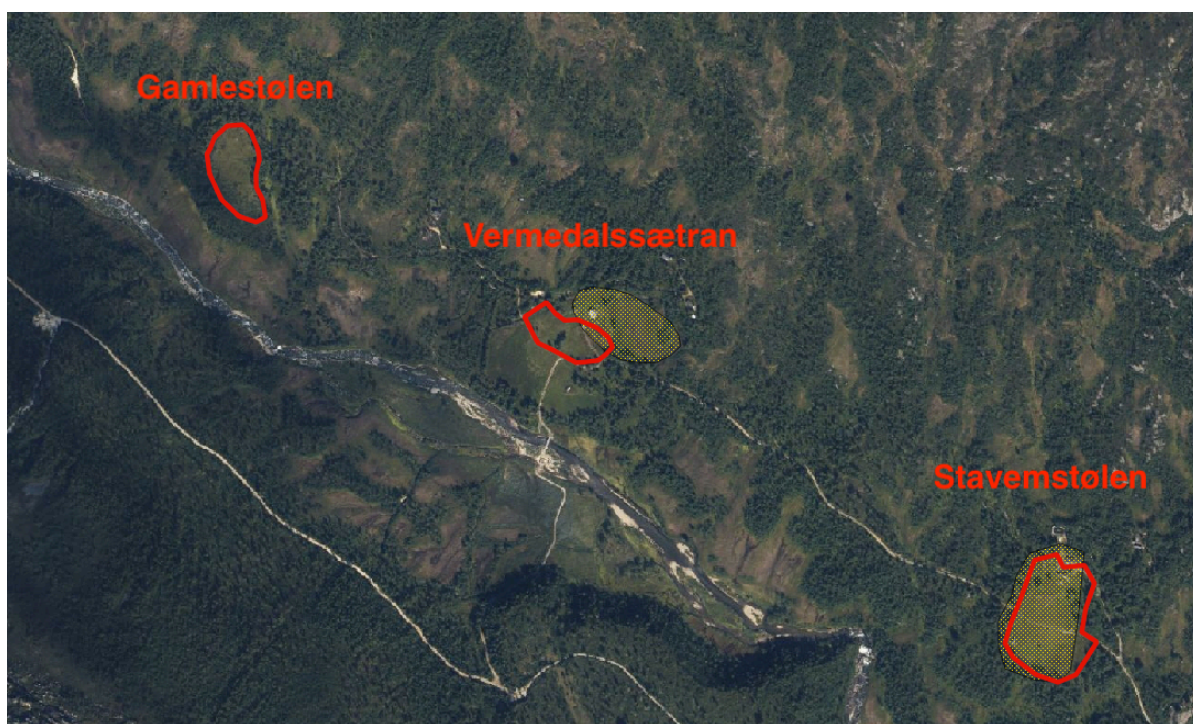
Gamlestølen er den innerste setervollen på nordsiden av Verma i Vermedalen. Som navnet indikerer er dette en gammel setervoll, og det er lenge siden det har stått bygninger her. Bare tuftene etter disse er nå tilbake. Årsaken til opphørt bruk skal visstnok være snøras og/eller problemer med bjørn (Øyjordet 2019). Området er likevel fortsatt åpent og sentrale deler bærer tydelig preg av å ha vært det i lang tid, mens randsonene har blitt ryddet for trær rundt 1984, jamfør flybildet fra 1975 (figur 6) og det åpne arealet er derfor større nå. Da ble det samtidig noe overflatearbeidet her, og det ble kalket og gjødslet litt samt utført engslått fram mot 1990 (Per Magnar Sæther pers. med.). Deretter har det bare vært skjøtsel i form av utmarksbeite med sau. Gamlestølen ligger hovedsakelig oppe på en ganske plan terrasse, som antagelig i stor grad består av stein og grus og er veldrenert. I tillegg er deler av den sørvendte skråningen ned mot Verma inkludert. Ute på kanten mot elva ligger det for øvrig ei gammel (muligens 2000 år gammel) grav, steinsatt i en sirkel med diameter rundt 3 meter, kalt Fantepettergrava (Per Magnar Sæther pers. med.).

4.2 Naturtypelokaliteter og naturverdier

Det ble på bakgrunn av feltarbeidet i 2019 avgrenset en naturtypelokalitet etter DN-håndbok 13, som omfatter det meste av det åpne arealet. Denne har ikke vært registrert som verdifull naturtype tidligere og omfatter dels kalkfattig semi-naturlig eng med mindre hevdpreg (T32-C-1), som samtidig er ganske tørkeutsatt. I tillegg er det i praksis en del kalkfattig boreal lynghei (T31-C-2) her.

Lokaliteten har en utpreget artsfattig karplanteflora, med få engarter. Bare vanlige, lite krevende arter som finnskjegg og tepperot, samt en god del seterstarr ble funnet.

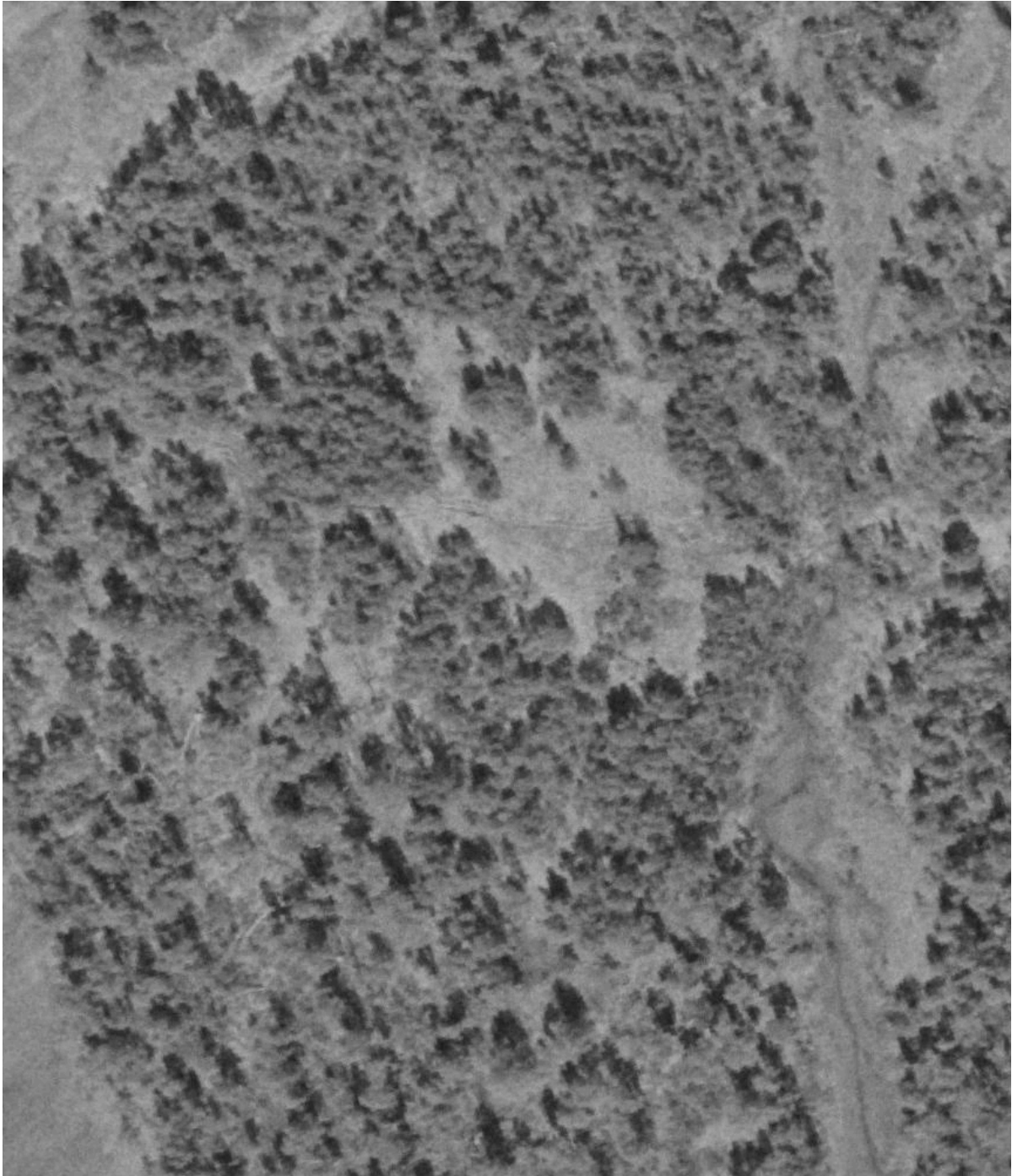
Naturtypelokaliteten er nærmere beskrevet i vedlegg 1.

Figur 4 Naturtypelokaliteter på nordsiden av Verma i Vermedalen, Rauma kommune. Avgrensning for nye og reviderte lokaliteter er vist med rød strek, mens tidligere kartlagte lokaliteter er vist med lysgul skravur

Figur 5 Flyfoto over Gamlestølen fra 2019. Hentet fra <https://www.norgebilder.no>

Figur 6 Flyfoto over Gamlestølen fra 1975. Arealet med helt åpen mark har tydelig blitt større siden dette flyfotoet ble tatt. Hentet fra <https://www.norgebilder.no>

Figur 7. Den gamle setervollen sett mot sørøst, fra øvre deler. Her er det åpent, med få einerkratt og et feltsjikt dominert av nøysomme gras og halvgras. Foto: Geir Gaarder.

Figur 8. Den gamle setervollen sett mot nord, fra nedre deler. Her er einerkratt langsomt i ferd med å ta over. Samtidig ser en at overgangen mellom den åpne vollen og fjellbjørkeskogen er ganske skarp rundt nordre del. Foto: Geir Gaarder.

4.3 Bevaringsmål og tiltak

Beitetrykket var svakt i 2019, og det er en langsom gjengroing med einer på deler av setervollen. Skogkanten virker ganske stabil på den veldrenerte marka i nordre og midtre del, mens det er en fare for gjengroing med lauvskog på den friskere marka i sør. Det er nødvendig med økt beitetrykk, samtidig som det år om annet ryddes for einer og lauvkratt innenfor lokaliteten, samt tynnes i fjellbjørkeskogen langs kantene.

Tabell 2. Bevaringsmål og tiltak for kulturlandskapet på Gamlestølen i Vermedalen, innenfor Romsdalen landskapsvern-område. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkningsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = b-d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng og boreal hei med ekstensivt hevdpreg i setergrenda skal opprettholdes og eventuelt økes ut over referansetilstanden i 2019 (jf. naturtypekartet).	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes i området. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God</u> : Arealet av semi-naturlig eng og boreal hei i hevd og med ekstensivt hevdpreg ligger på 100-120 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels</u> : Arealet av semi-naturlig eng og boreal hei i hevd og med ekstensivt hevdpreg ligger på 80-100 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig</u> : Arealet av semi-naturlig eng og boreal hei i hevd og med ekstensivt hevdpreg ligger under 80 % sammenliknet med referansetilstanden.	Prøve ut målrettet beiting i og inntil lokaliteten. Rydde og/eller tynne ut de tetteste partiene med einerkratt i sør. Ansvar: Nasjonalparkforvalter i samarbeid med grunneiere Utførende: Grunneiere og eventuelt andre bruksberettigede

5 SKJØTSELSPLAN FOR SÆTERSTØLEN

5.1 Historikk/beskrivelse

Sæterstølen (også kalt Vermedalssætran) er den største setra/setergrenda i Vermedalen. Den ligger i den sørvendte lia ned mot Verma, og omfatter dels ganske flate partier i nedre deler, men går ikke ned i flomsona til elva. Trolig er det en del løsmasser her, antagelig primært morener.

Det står nå tre bygninger på den sentrale setervollen, ei ganske moderne hytte og to gamle, tømrede seterbygninger, ett seterhus og ett fjøs. Tidligere har det også vært ytterligere ett fjøs her. I tillegg kommer ei høyløe på nedre deler av setervollen. Det er bare en grunneier, men flere hadde bruksrett. Opprinnelig var det 4 gårdsbruk som setret her, men de delte i noen grad på husene, så bygningsmassen har vært mindre enn hva antall bruk skulle tilsi. Setringen opphørte rundt 1950 (Øyjordet 2019).

5.2 Naturtypelokaliteter og naturverdier

Nordøstre del av setervollen er tidligere avgrenset som en verdifull naturtypelokalitet (Jordal & Stueflotten 2004) på grunnlag av kulturlandskapskartlegginger (Jordal & Gaarder 1998). Denne omfatter i hovedsak et areal som ble oppdyrket rundt 1987 (her har det nok vært en blanding av grunnlendt myr, hei og kanskje litt beitemark tidligere), samt selve setervollen rundt bygningene. Det oppdyrkede arealet er å betrakte som oppdyrket varig eng med lite intensivt hevdpreg (T45-C-1) i overgang mot eng-lignende oppdyrket mark (T41-C-1) og er uten spesiell naturverdi. Det inngjerdede arealet rundt seterhusene er å betrakte som plener, parker og lignende (T43-C-1), i overgang mot eng-lignende oppdyrket mark (T41-C-1) og er også uten spesiell naturverdi.

Det antas at den tidligere kartlagte naturtypelokaliteten har blitt feilplassert på kartet, og egentlig skulle vært avgrenset til bakkene rett på nedsiden av det inngjerdete partiet rundt seterbygningene. I disse bakkene er det hovedsakelig semi-naturlig eng av intermediær til svakt kalkrik utforming og med klart hevdpreg (T32-C-4 og T32-C-20), antagelig stedvis også med litt preg av gjødsling (T32-C-6 og T32-C-21). Disse arealene er avgrenset som en verdifull naturtypelokalitet, vist i figur 4 foran og nærmere beskrevet i vedlegg 1.

Lokaliteten har en middels artsrik karplanteflora, med en del engarter, men få spesielt kravfulle. Mest interessante påviste art er trolig den noe sørlige tørrbakkeplanta gulmaure, som forekommer sparsomt. Det er ikke kjent vesentlige endringer i floraen fra kartleggingen i 1997 og til 2019.

Nedenfor den avgrensede lokaliteten er det også en del engarealer, men der det meste har vært jordbearbeidet i nyere tid (pløyd opp rundt 1990) og kan betegnes som varig eng med lite intensivt hevdpreg (T45-C-1). Tidligere har det helst vært en del fuktig, kanskje myrlendt eng/beitemark her, og lengst ned kanskje også litt skogsmark. I de skrånende partiene går det også inn noe eng som ble dyrket opp rundt 1990, som nok best kan betegnes som eng-lignende oppdyrket mark (T41-C-1). Opprinnelig var det der antagelig dels fuktig semi-naturlig eng og boreal hei med en del kratt, lokalt kanskje også hagemark (tresatt semi-naturlig eng).

Figur 9 Flyfoto over Sæterstølen fra 2019. Hentet fra <https://www.norgebilder.no>

Figur 10 Flyfoto over Sæterstølen fra 1975. Hentet fra <https://www.norgebilder.no>

Figur 11. Østre halvdel av engene, sett mot vest. Engkvein er dominant, men det er også bl.a. en del blåklokke her. Partier med gulmaure kan også skimtes. Bjørkeholtet som har kommet opp sentralt på enga kan med fordel fjernes. Foto: Geir Gaarder.

Figur 12. Vestre halvdel av engene, sett fra hyttetomta i overkant og mot elva i sør. Det har nok vært litt gjødslet opp nærmest gjerdet, noe innslaget av høymol og mye engsyre vitner om, mens det blir magrere nedover bakkene. Foto: Geir Gaarder.

Figur 13 Det plantede, fremmede treslaget (mulig lutzgran) som står i nordvestkant av Sæterstølen. I bakgrunnen er det også plantet norsk gran. Foto: Geir Gaarder

Figur 14 Enga øst for seterbygningene, som ble dyrket opp rundt 1987. Her er de naturfaglige verdiene lave. Hvis det er mulig også å få til et høyt nok beitetrykk til å holde vegetasjonen nede her, er det positivt, men dette arealet foreslås ikke prioritert i en forvaltningssammenheng. Foto: Geir Gaarder

5.3 Bevaringsmål og tiltak

De konkrete tiltakene retter seg i første rekke mot to verdifulle elementer samt en mulig trusselsfaktor på Sæterstølen:

- Naturtypelokaliteten med semi-naturlig eng
- Gamle seterbygninger
- Innført, plantet gran (antatt lutzgran)

På naturtypelokaliteten var beitetrykket svakt i 2019, men det er ennå ingen gjengroing med busker og kratt av betydning. Problemet i første omgang er økende oppbygging av gammelt strø på marka, med tilhørende utkonkurrering av småvokste planter og redusert fruktifisering av beitemarksopp (eventuelt også tilbakegang av varmekjære insekter). Skogkanten virker ganske stabil, men det er enkelte trær og skogholt som gradvis blir større og mer dominerende. Det er nødvendig med økt beitetrykk, samtidig bør det ryddes noe lausskog innenfor lokaliteten. Et alternativ til økt beitetrykk kan være slått med ljå eller to-hjuls slåmaskin på hele eller deler av arealet, samtidig som høyet fjernes i etterkant (gjærne etter litt fortørking), men også da bør det helst etterbeites noe.

Oppe på setervollen står det nå tre bygninger. Den som er sentralt plassert er ei hytte som ble bygd i 1969 på stedet der det gamle selet opprinnelig stod (Per Magnar Sæther pers. med.). I sørvest ligger Remmemstølen med to gamle seterhus i god stand. Selve seterhuset fikk nytt tak rundt 1985, mens fjøset ble restaurert rundt 2005. I tillegg er det tufter etter et fjøs i sørøst, der Per Magnar Sæther (pers. med.) har hatt interesse av å få laftet opp dette på nytt. Det står også ei svært gammel høyløe nede i bakkene mot elva. Denne er i dårlig forfatning, ikke minst taket, og vil gå tapt om ikke noe foretas i løpet av få år.

Rett på nordvestsiden av det inngjerdede arealet har det for en tid siden blitt plantet inn et fremmed bartre, muligens lutzgran (nålene virket for stive til å være hvitgran, men er det mest sannsynlige alternativet), se figur 13 over. Denne ser ikke ut til å ha spredt seg hittil, og faren virker umiddelbart heller ikke spesielt høy, men den utgjør en potensiell trussel og anbefales derfor fjernet.

I tillegg til den avgrensede, verdifulle naturtypelokaliteten på Sæterstølen, er det også mye annet åpent engareal her. Det gjelder særlig i nedre deler av lia og på flata ned mot elva, men også et parti på østsiden av det inngjerdede området med seterbygningene. Det foreslås her ikke konkrete bevaringsmål eller overvåking for disse arealene, men det anbefales at tiltak som økt husdyrbeite også inkluderer hele eller deler av dem. Særlig gjelder det på sørsiden av naturtypelokaliteten ned mot elva, mens arealet i nordøst bør prioriteres lavere.

Tabell 3. Bevaringsmål og tiltak for kulturlandskapet på Sæterstølen i Vermedalen, innenfor Romsdalen landskapsvernområde. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = b-d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg skal opprettholdes og eventuelt økes ut over referansetilstanden i 2019 (jf. naturtypekartet).	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes i området. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God</u> : Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg ligger på 100-120 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels</u> : Arealet av semi-naturlig eng i hevd og med ekstensivt hevdpreg ligger på 80-100 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig</u> : Arealet av semi-naturlig eng i hevd og med ekstensivt hevdpreg ligger under 80 % sammenliknet med referansetilstanden.	Øke beitetrykket på og inntil lokaliteten. Rydde vekk enkelttrær og skogholt på setervollen. Ansvar: Nasjonalparkforvalter i samarbeid med grunneiere Utførende: Grunneiere og eventuelt andre bruksberettigede
Fremmede arter				
Fremmede bartrær	Ingen fremmede arter skal forekomme innenfor landskapsvernområdet.	Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God</u> : Den plantede grana er hogd ned og ingen rekruttering eller nyplanting er kjent. <u>Middels</u> : Den plantede grana står fremdeles, men ingen rekruttering er påvist. <u>Dårlig</u> : Spredning av fremmede arter er påvist.	Hogst av fremmed gran. Ansvar: Grunneiere Utførende: Grunneiere
Bygninger				
Gamle tømmerbygninger	Det gamle seterhuset og fjøset på den øvre setervollen skal fortsatt holdes godt ved like. Høyløa på nedre deler av setervollen skal restaureres og vedlikeholdes.	Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God</u> : Alle tre bygninger har et tradisjonelt utseende og med godt vedlikeholdte tak. <u>Middels</u> : De to bygningene på øvre del av setervollen er intakte, uten at det er utført vedlikehold eller tiltak som har endret tilstanden. Det er bare gjort helt nødvendige tiltak for å hindre ytterligere forfall av høyløa på nedre del av setervollen. <u>Dårlig</u> : Manglende vedlikehold har medført taklekkasjer eller skader på bygningene på øvre deler av setervollen, eller at restaureringstiltak ikke er utført i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Eller at høyløa på nedre del av setervollen er i ferd med å bli helt ødelagt.	Nødvendig vedlikeholdsarbeid, dels basert på offentlig støtte til bevaring av bygningsmassen. Ansvar: Grunneiere Utførende: Grunneiere

6 SKJØTSELSPLAN FOR STAVEMSTØLEN

6.1 Historikk/beskrivelse

Stavemstølen ligger litt oppe i lia noen hundre meter sørøst for Sæterstølen i Vermedalen. Setervegen innover dalen går tvers over vollen. Det er noe løsmasser her, trolig morenedekke av varierende tykkelse, men berg kommer fram i dagen på øvre deler. I våre dager er det ei moderne hytte/ombygd seterhus øverst på setervollen, med en låve og rester av et fjøs like nedenfor, samt ei delvis sammenfalt gammel høyløe nedenfor vegen. Låven ble restaurert tidlig på 1980-tallet og er nå i ganske god stand, men det er behov for å legge om torva på den ene siden (Tommy Sæther pers. med.).

Setringen her opphørte allerede i 1944, og det er opplagt svært lenge siden noe areal på setervollen har vært pløyd. Sannsynligvis har den aldri vært gjødslet ut over det som har vært produsert lokalt av husdyrgjødsel og senere spredd fra fjøsene. Setervollen har vært et attraktivt beite for sau (og andre husdyr) etter at setringen opphørte, og den var lenge preget av god nedbeiting. Særlig det siste året har antall beitedyr falt såpass mye at det nå begynner å bli noe opphopning av strø og gammelt gras på engene. Det har vært litt gjengroing av setervollene fra kantene etter opphørt setring, særlig på nedre deler, men nedenfor vegen har rydding av oppslag av busker og trær de siste 20-25 årene ført til at den delen nå igjen er åpnet opp.

6.2 Naturtypelokaliteter og naturverdier

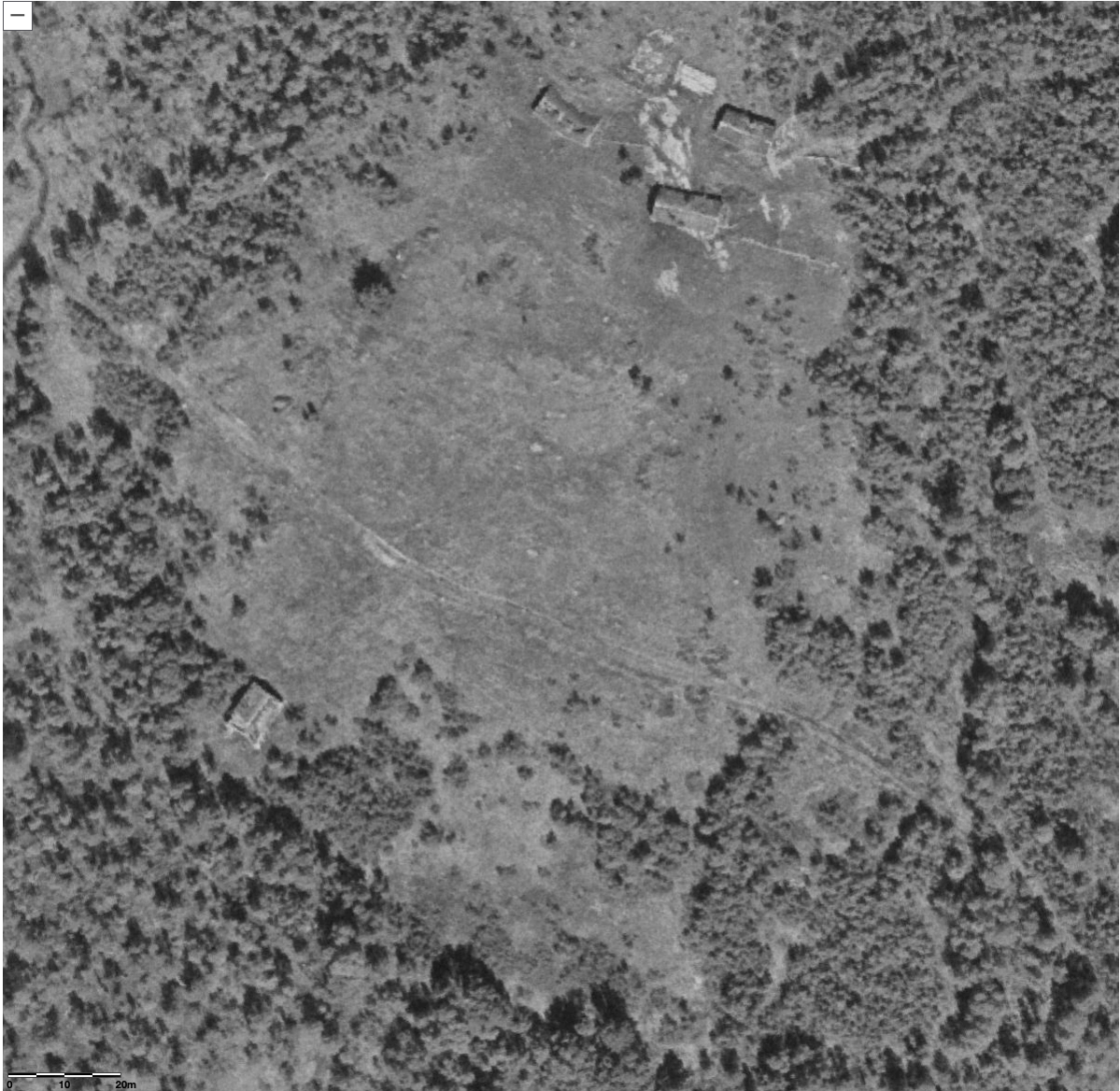
Hele setervollen er tidligere avgrenset som en verdifull naturtypelokalitet (Jordal & Stueflotten 2004) på grunnlag av kulturlandskapskartlegginger (Jordal & Gaarder 1998). Bare små tilpasninger er nå gjort av grensene, som følge av bedre kart- og flyfotogrunnlag. I praksis kan hele det åpne arealet betraktes som biologisk verdifullt, med unntak av de opparbeidete partiene rundt hytta øverst på setervollen.

Setervollen er å betrakte som ei semi-naturlig eng av intermediær utforming og med klart hevdpreg (T32-C-4). Den er derfor avgrenset som en verdifull naturtypelokalitet, vist i figur 4 foran og nærmere beskrevet i vedlegg 1.

Lokaliteten har en middels artsrik karplanteflora, med en del engarter, men få spesielt kravfulle. Mest interessante påviste art er grannsveve (svenskesveve), som ble funnet her under kartleggingen i 1997 (Jordal & Gaarder 1998) og sannsynligvis også forekom i 2019 (det ble da funnet en del svever, også innenfor hårsvevegruppa, men sikkert artsbestemte eksemplarer var av aurikkelsveve og hårsveve). I 1997 ble det også påvist enkelte beitemarksopp, men denne artsgruppa er dårlig kartlagt hittil.

Figur 15 Flyfoto over Stavemstølen fra 2019. Hentet fra <https://www.norgebilder.no>

Figur 16 Flyfoto over Stavemstølen fra 1975. Hentet fra <https://www.norgebilder.no>

Figur 17. Vestre deler av setervollen sett oppe fra hyttetomta øverst, med et nedfallent fjøs nedenfor. Foto: Geir Gaarder.

Figur 18. Den gamle, delvis nedfalne høyløa i nedre deler, nedenfor setervegen. Foto: Geir Gaarder.

Figur 19. Sentrale deler av setervollen sett nesten nede fra vegen og oppover mot låven og hytta. Foto: Geir Gaarder.

Figur 20. Setervollen sett fra hyttetomta i overkant og nedover, med fjellet Borga i bakgrunnen. Låven, som delvis er skjult bak en knaus, ble restaurert tidlig på 1980-tallet. Som det delvis vises på bildet så siger torva noe nedover, og det er behov for å få lagt den om igjen. Foto: Geir Gaarder.

6.3 Bevaringsmål og tiltak

De konkrete tiltakene retter seg i første rekke mot to verdifulle elementer på Stavemstølen:

- Naturtypelokaliteten med semi-naturlig eng
- Gamle seterbygninger

På naturtypelokaliteten var beitetrykket svakt i 2019, men det er fremdeles begrenset med gjengroing med busker og kratt. Problemet er i første omgang økende oppbygging av gammelt strø på marka, med tilhørende utkonkurrering av småvokste planter og redusert fruktifisering av beitemarksopp (eventuelt også tilbakegang av varmekjære insekter). Det har vært noe gjengroing med skog fra kantene i løpet av de siste ti-årene, men i det minste på sørlige del har dette blitt stanset og reversert. Det er nødvendig med vesentlig økt beitetrykk, samtidig bør det ryddes noe lauvskog i kantsonene. Et alternativ til økt beitetrykk kan være slått med ljà eller to-hjuls slåmaskin, eventuelt også lett vanlig traktor på hele eller deler av arealet, samtidig som høyet fjernes i etterkant (gjørne etter litt fortørking), men også da bør det helst etterbeites noe.

Låven skal ha tett tak og vurderes å være i akseptabel tilstand, bortsett fra at torva stedvis har seget noe ned og har behov for å legges om. Bare stokker ligger igjen av fjøset og dette vurderes å ha en så dårlig tilstand at det er tapt. Høyløa på nedre del av setervollen er uten tak, men det meste av veggene står fortsatt. Disse kan fortsatt berges hvis det nytt tak settes opp igjen.

Tabell 4. Bevaringsmål og tiltak for kulturlandskapet på Stavemstølen i Vermedalen, innenfor Romsdalen landskapsvernområde. NiN-begrep: HI = hevdintensitet, HI-b = svært ekstensivt hevdpreg, HI-c = typisk ekstensivt hevdpreg, HI-d = nokså ekstensivt hevdpreg.

Tilstandsvariabler	Bevaringsmål	Overvåkingsmetode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Areal/arealbruk				
Semi-naturlig eng med god hevd (hevdintensitet HI = b-d, dvs. ekstensivt hevdpreg)	Arealet av semi-naturlig eng med ekstensivt hevdpreg på setervollen skal opprettholdes og eventuelt økes ut over referansetilstanden i 2019 (jf. naturtypekartet).	Fjernanalyse ved bruk av flybilder med god oppløsning hvert 5. år, kombinert med oppgaver over antall dyr og dyreslag som slippes i området. Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God</u> : Arealet av semi-naturlig eng i hevd og med ekstensivt hevdpreg ligger på 100-120 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Middels</u> : Arealet av semi-naturlig eng i hevd og med ekstensivt hevdpreg ligger på 80-100 % sammenliknet med referansetilstanden. <u>Dårlig</u> : Arealet av semi-naturlig eng i hevd og med ekstensivt hevdpreg ligger under 80 % sammenliknet med referansetilstanden.	Øke beitetrykket på og inntil lokaliteten. Rydde vekk enkelttrær og lauvkratt i kantsoner og ute på setervollen. Ansvar: Nasjonalparkforvalter i samarbeid med grunneiere Utførende: Grunneiere og eventuelt andre bruksberettigede
Diagnostiske arter				
Kravfulle arter i kulturlandskap Grannsveve	Grannsveve skal vokse på setervollen.	Punktregistrering med telling av antall tuer/kloner med grannsveve	<u>God</u> : Forekomsten av grannsveve er stabil eller har økt sammenliknet med referansetilstanden.	Opprettholde dagens beitepraksis på setervollen, eller i kombinasjon med

		hvert 5. år.	den. <u>Middels:</u> Forekomsten av grannsseve er redusert, men arten finnes fremdeles. <u>Dårlig:</u> Grannsseve er forsvunnet fra setervollen.	slått. Manuell rydding av einer, vier og småbjørk. Ansvar: Nasjonalparkforvalter Utførende: SNO/setereiere
Bygninger				
Gamle tømmerbygninger	Den gamle låven og den gamle høyløya skal bevares.	Tilstandssjekk i felt hvert 10. år.	<u>God:</u> Bygningene har et tradisjonelt utseende og med godt vedlikeholdte tak. <u>Middels:</u> Låven er intakt, uten at det er utført særskilt vedlikehold eller tiltak som har endret tilstanden. Fjøset har fått et midlertidig tak eller tak ikke i samsvar med tradisjonell byggeskikk. <u>Dårlig:</u> Manglende vedlikehold har medført taklekkasjer eller skader på låven, eller at restaureringstiltak ikke er utført i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Ingen tiltak er gjort for å ta vare på høyløa.	Nødvendig vedlikeholdsarbeid, dels basert på offentlig støtte til bevaring av bygningsmassen. Ansvar: Grunneiere Utførende: Grunneiere

7 KILDER

7.1 Skriftlige kilder

- Anda, E. 1995. Romsdalen og Romsdalsfjorden. Hovedtrekkene i landskapet. Romsdalsmuseet, Årbok 1995: 14-34.
- Direktoratet for naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13, 2. utgave 2007 258 s. + vedlegg.
- Erikstad, L., Andersen, O., Halvorsen, G., Reitan, O., Risan, T. & Stabbetorp, O. 2008. Verma kraftverk - Konsekvenser knyttet til planer for nytt kraftverk i Verma. - NINA Rapport 357. 55 s.
- Henriksen, S., & Hilmo, O. 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.
- Jordal, J. B. & Stueflotten, S. 2004. Kartlegging av biologisk mangfold i Rauma kommune, Møre og Romsdal. Rauma kommune, rapport. 192 s. + kart.
- Kontaktutvalet for Reinheimen 2010. Forvaltningsplan for Reinheimen med med følgende delar: Reinheimen nasjonalpark, Tafjorden-Reindalen landskapsvernområde, Trollstigen landskapsvernområde, Romsdalen landskapsvernområde, Lordalen landskapsvernområde, Finndalen landskapsvernområde, Ottadalen landskapsvernområde. 163 s.
- Miljødirektoratet. 2015. Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann, Utkast til faktaark.
- Hovstad, K. A., Johansen, L., Arnesen, G., Svalheim, E. & Velle, L. G. (2018). Semi-naturlig eng, Semi-naturlig. Rødlista for Naturtyper 2018. Artsdatabanken. Hentet (3.12.18) fra: <https://artsdatabanken.no/RLN2018/72>
- Jordal, J. B. & Gaarder, G. 1998. Biologiske undersøkingar i kulturlandskapet i Møre og Romsdal 1997-98. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Landbruksavd. Rapport nr. 2- 98. 117 s.
- Korsmo, H. & Svalastog, D. 1997. Inventering av verneverdig barskog i Møre og Romsdal. NINA oppdragsmelding 427. 106 s.
- Moe, B., Korsmo, H. & Svalastog, D. 1992. Verneplan for barskog. Regionrapport for Vest-Norge. NINA utrdning 031:1-114.
- Stueflotten, S. 2002. Planter i Rauma. Rapport, 155 s.
- Øyjordet, I. 2019. Referat oppstartsmøte skjøtselsplan Vermedalssætran 09.08.2019. Nasjonalparkstyret for Reinheimen. 5 s.

7.2 Muntlige kilder

<i>Navn</i>	<i>Organisasjon/rolle</i>
Per Magnar Sæther	Grunneier på Sæterstølen
Tommy Sæther	Grunneier på Stavemstølen

8 VEDLEGG - LOKALITETSBEKRIVELSER

Her følger oppdaterte faktaark for de tre verdifulle setervollene kartlagt i Vermedalen.

1. Gamlestølen

Naturtype:	Naturbeitemark (20 %) og boreal hei (50 %)
Utforming:	Fattig beitetørreng (20 %) og fattig boreal hei (50 %)
Verdi:	Lokalt viktig – C
Undersøkt/kilder:	Feltsjekk Geir Gaarder 9.8.2019

Beskrivelse:

Innledning: Lokalitetsbeskrivelsen er utarbeidet av Geir Gaarder i Miljøfaglig Utredning 10.3.2020, basert på eget feltarbeid 9.8.2019. Kartleggingen ble utført på oppdrag fra Nasjonalparkforvalteren i Reinheimen i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplaner for kulturlandskap i Romsdalen landskapsvernområde. Lokaliteten er tidligere ikke kartlagt. Rødlistestatus er basert på Norsk rødliste for arter 2015 (Henriksen & Hilmo 2015).

Beliggenhet og naturgrunnlag: Gamlestølen er den øvre, vestligste setervollen på nordsiden av Verma i Vermedalen. Lokaliteten ligger oppe på en større løsmasseavsetning, trolig bestående av mest grus og småstein. Mye er ganske flatt, men også deler av den sørvendte skråningen mot Verma er inkludert. Det er en ganske skarp grense mot fjellbjørkeskog i øst, nord og vest, mens det er utydelig overgang mot mer gjengrodd eng og hei ned mot elva i sør. Miljøet virker gjennomgående kalkfattig og for det meste veldrenert.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Her er det nå mest preg av kalkfattig boreal lynghei (T31-C-2), men også av kalkfattig eng med mindre hevdpreg (T32-C-1). Ut fra opplysninger fra grunneier er likevel det korrekte for en god del av engene at det er engaktig sterkt endret mark (T41-C-1). Fordeling er her skjønnsmessig og usikkert satt til hhv. 5:2:3. Heia er særlig konsentrert til kantsoner, mens det er sterkest engpreg i sentrale og dels sørlige deler. Miljøet er såpass artsfattig at overgangene blir forholdsvis utydelige. NB!

Artsmangfold: Lokaliteten er artsfattig og virker helt dominert av utpreget nøysomme arter, i første rekke knyttet til veldrenert eng og hei. Typisk i så måte er stedvis dominans av seterstarr (som i første rekke opptre i heilignende miljøer i seterregionen). Ellers kan nevnes arter som finnskjegg, fjelltimotei, fjellmarikåpe, legeveronika, gulaks, engfrytle og tepperot. Ingen beitemarksopp ble påvist (disse hadde tydeligvis ikke begynt å fruktifisere ennå denne sesongen). Det er nok potensial for slike, men ikke mange arter.

Fremmede arter: Ingen registrerte.

Bruk, tilstand og påvirkning: Området har for tiden et svakt beitetrykk av sau, men inntil for få år siden var det vesentlig høyere. Det er nå strengt tatt egentlig i en brakkleggingsfase, og sannsynligvis vil einer og dels vierkratt kunne ekspandere betydelig hvis det ikke settes i verk aktive tiltak. Kanskje kan det også bli litt gjengroing med bjørk etter hvert, men det går trolig sakte her. Etter opphørt stølsdrift på 1950-tallet så grodde det igjen her, men stølen ble ryddet ca 1984. Da ble samtidig terrenget forsiktig jevnet ut, og det ble både sådd i gras, kalket og gjødslet litt, samt slått årlig fram mot 1990 (Per Magnar Sæther pers. med.).

Skjøtsel og hensyn: Fortsatt utmarksbeite med husdyr som sau og gjerne også storfe og hest, vil være nødvendig for på sikt å bevare naturverdiene til lokaliteten. Samtidig er beitetrykket nå helt klart for lavt, og det må økes vesentlig for å ta vare på naturverdiene på en god måte, samtidig som en da må unngå erosjon og oppgjødsling (derfor vil tilleggsforing her være klart negativt).

Verdisetting: Basert på verdisettingskriteriene for naturbeitemark i faktaark fra 2015 (Miljødirektoratet 2015) oppnår lokaliteten middels vekt på størrelse (7,6 daa, samlet men antatt bare 1,5 naturbeitemark), lav vekt på artsmangfold (under 15 kjennetegnende arter), ingen spesiell vekt på rødlistearter, høy vekt på tilstand (uten preg av gjødsling) og middels vekt på påvirkning (preg av brakklegging, ikke påvirket av inngrep, uten fremmede arter). Det lave artsmangfoldet fører til at lokaliteten samlet sett bare anses som lokalt viktig – C.

2. Sæterstølen (Vermedalssætran)

Naturtype:	Naturbeitemark
Utforming:	Fattig beiteeng (80 %), fattig beitetørreng (20 %)
Verdi:	Viktig – B
Undersøkt/kilder:	John Bjarne Jordal 01.09.1997, Jordal & Gaarder (1998), Feltsjekk Geir Gaarder 9.8.2019

Beskrivelse:

Innledning: Lokalitetsbeskrivelsen er revidert av Geir Gaarder i Miljøfaglig Utredning 10.3.2020, delvis basert på eget feltarbeid 9.8.2019. Denne kartleggingen ble utført på oppdrag fra Nasjonalparkforvalteren i Reinheimen i forbindelse med utarbeidelse av skjøtelsesplaner for kulturlandskap i Romsdalen landskapsvernområde. Lokaliteten ble først beskrevet av Jordal & Gaarder (1998), og seinere fulgt opp i den kommunale naturtypekartleggingen (Jordal & Stueflotten 2004) og lagt inn i Naturbase (ID: BN00001758). Rødlistestatus er basert på Norsk rødliste for arter 2015 (Henriksen & Hilmo 2015).

Beliggenhet og naturgrunnlag: Sæterstølen (Vermedalssætran) er den største setra i Vermedalen. Den ligger i en sørvendt skråning til Verma. Selve engene rundt nåværende seterbygninger/hytte er artsfattige og virker litt oppgjødslet, samt at det øst for disse ligger et areal som ble dyrket opp rundt 1987. De flate til nokså flate partiene på nedsiden av setervegen bærer også tydelig preg av gjødsling og jordbearbeiding (pløyd opp senest rundt 1990) og er ganske artsfattige. Bakkene som ligger som et bånd sentralt på setervollen er derimot avgrenset som ei verdifull semi-naturlig eng, med grenser mot skog i øst, seterveg i vest og mer intensivt utnyttede enger i sør og nord. Miljøet virker gjennomgående ganske kalkfattig og mye er samtidig veldrenert.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Jordal & Gaarder (1998) betegnet Vermedalssætran som ei finnskjeggei. Ut fra DN-13-systemet kommer den nok ut som hovedsakelig ei fattig beiteeng, men der partier går over imot fattig beitetørreng. I NiN2.1 er det helst snakk om mest svakt kalkrik eng med klart hevdpreg (T32-C20), intermediær eng med klart hevdpreg (T32-C-4) og dels intermediær eng med svakt preg av gjødsling (T32-C-6), med anslått usikker fordeling på 2:5:3.

Artsmangfold: Jordal & Stueflotten (2004) nevner at det i alt er registrert 42 plantearter her, inkludert 11 naturengplanter (som blåklokke, gulmaure, jonsokkoll, småengkall og en ubestemt hårsveve-art), samt 4 seterplanter. Alle de nevnte artene ble gjenfunnet i 2019, samt da også aurikkelsveve, hårsveve, finnskjegg, engfrytle, legeveronika, kjerteløyentrøst, gulaks, tepperot og harerug. Helst er også de sistnevnte artene registrert før, og alt tyder på at det ikke har skjedd merkbare endringer i karplantefloraen her i nyere tid. Verken i 1997 eller i 2019 ble det funnet beitemarksopp, men flere slike arter bør forekomme, gjerne også enkelte rødlistearter.

Fremmede arter: Ingen registrerte.

Bruk, tilstand og påvirkning: Jordal & Gaarder (1998) beskriver at engene i 1997 ble godt beitet av sau, og at de kan ha vært overbeitet tidligere. I 2019 var de derimot tydelig preget av svakt beitetrykk og må betegnes å være i en brakkleggingsfase. Hvis ikke beitetrykket heves vesentlig fra dagens nivå vil de gro igjen med skog. Litt sau beiter fortsatt. Bare enkelte kantsoner virker litt preget

av svakt gjødslet tidligere, og grunneier (Per Magnar Sæther pers. med.) kjenner ikke til at de har vært gjødslet i moderne tid. De avgrensede engene bærer heller ikke preg av å ha vært pløyd og jordbearbeidet, annet enn overflatelydding for lang tid tilbake.

Skjøtsel og hensyn: Fortsatt utmarksbeite med husdyr som sau og gjerne også storfe og hest, vil være nødvendig for på sikt å bevare naturverdiene til lokaliteten. Samtidig er beitetrykket nå helt klart for lavt, og det må økes vesentlig for å ta vare på naturverdiene på en god måte, samtidig som en da må unngå erosjon og oppgjødsling (derfor vil tilleggsforing her være klart negativt). Et alternativ kan være slått (med ljà eller to-hjuls slåmaskin) med påfølgende fjerning av gras, men også da bør dette helst følges opp med noe etterbeite. I tillegg er det ønskelig at busker og trær som har kommet opp innenfor og i kanten av enga blir fjernet, slik at det åpne landskapet bevares.

Verdisetting: Basert på verdisettingskriteriene for naturbeitemark i faktaark fra august 2015 (Miljødirektoratet 2015) oppnår lokaliteten høy vekt på størrelse (5,7 daa), lav vekt på artsmangfold, ingen spesiell vekt på rødlistearter (ut fra påviste arter), høy vekt på tilstand (lite preget av gjødsling) og middels vekt på påvirkning (preg av brakklegging, ikke påvirket av inngrep, uten fremmede arter). Ut fra dette får lokaliteten bare verdien lokalt viktig – C, men potensialet for rødlistearter er såpass godt at verdien her under litt tvil skjønnsmessig heves til viktig – B.

3. Stavemstølen

Naturtype:	Naturbeitemark
Utforming:	Fattig beiteeng
Verdi:	Viktig – B
Undersøkt/kilder:	John Bjarne Jordal 01.09.1997, Jordal & Gaarder (1998), Feltsjekk Geir Gaarder 9.8.2019

Beskrivelse:

Innledning: Lokalitetsbeskrivelsen er revidert av Geir Gaarder i Miljøfaglig Utredning 12.3.2020, delvis basert på eget feltarbeid 9.8.2019. Denne kartleggingen ble utført på oppdrag fra Nasjonalparkforvalteren i Reinheimen i forbindelse med utarbeidelse av skjøtelsesplaner for kulturlandskap i Romsdalen landskapsvernområde. Lokaliteten ble først beskrevet av Jordal & Gaarder (1998), og seinere fulgt opp i den kommunale naturtypekartleggingen (Jordal & Stueflotten 2004) og lagt inn i Naturbase (ID: BN00001760). Rødlistestatus er basert på Norsk rødliste for arter 2015 (Henriksen & Hilmo 2015).

Beliggenhet og naturgrunnlag: Stavemstølen ligger i ei sørvendt li et par hundre meter sørøst for Sæterstølen (Vermedalsætran) i Vermedalen. Her er det trolig morenedekke av varierende tykkelse og innslag av berg i dagen på øvre deler. Miljøet virker gjennomgående ganske kalkfattig og mye er samtidig veldrenert. Lokaliteten grenser til veg og bygninger i øvre deler og ellers stort sett mot skogsmark.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Jordal & Gaarder (1998) betegnet setervollen som finnskjeggdominert i 1997. Ut fra DN-13-systemet kommer den nok ut som hovedsakelig ei fattig beiteeng, med tendenser imot fattig beitetørreng. I NiN2.1 er det helst snakk om mest intermediereng med klart hevdpreg (T32-C-4).

Artsmangfold: Jordal & Gaarder (1998): «Stølen ligg på nordsida av vassdraget i Vermedalen. Området er opprinneleg overflatedyrka og blir i dag beita av sauer, beitetrykket er godt. Det opne arealet er rundt 10 dekar og er i attgroing med bjørk rundt kantane. Omgjevnadene er dominert av fjellbjørkeskog med innslag av rogn. Elles finst noko einer. Deler av vollen verka ganske tørr ved besøket. Vegetasjonen er i stor grad dominert av finnskjegg, og det har truleg vore lite gjødsling i nyare tid. Somme stader er det ein god del stivstorr og fjellmarikåpe. I kantane finst noko blåbær-

dominert vegetasjon. Det vart utført ei 10x10 m ruteanalyse (vedlegg 3), og her var det m. a. 10% strø og 50% mosar, noko som understrekar at beitetrykket er godt. Ruta var middels artsrik med 27 planteartar, 12 naturengplanter og 3 seterplanter. Dominerande artar i ruta var finnskjegg (40%), smyle (10%) og engkvein (5%).

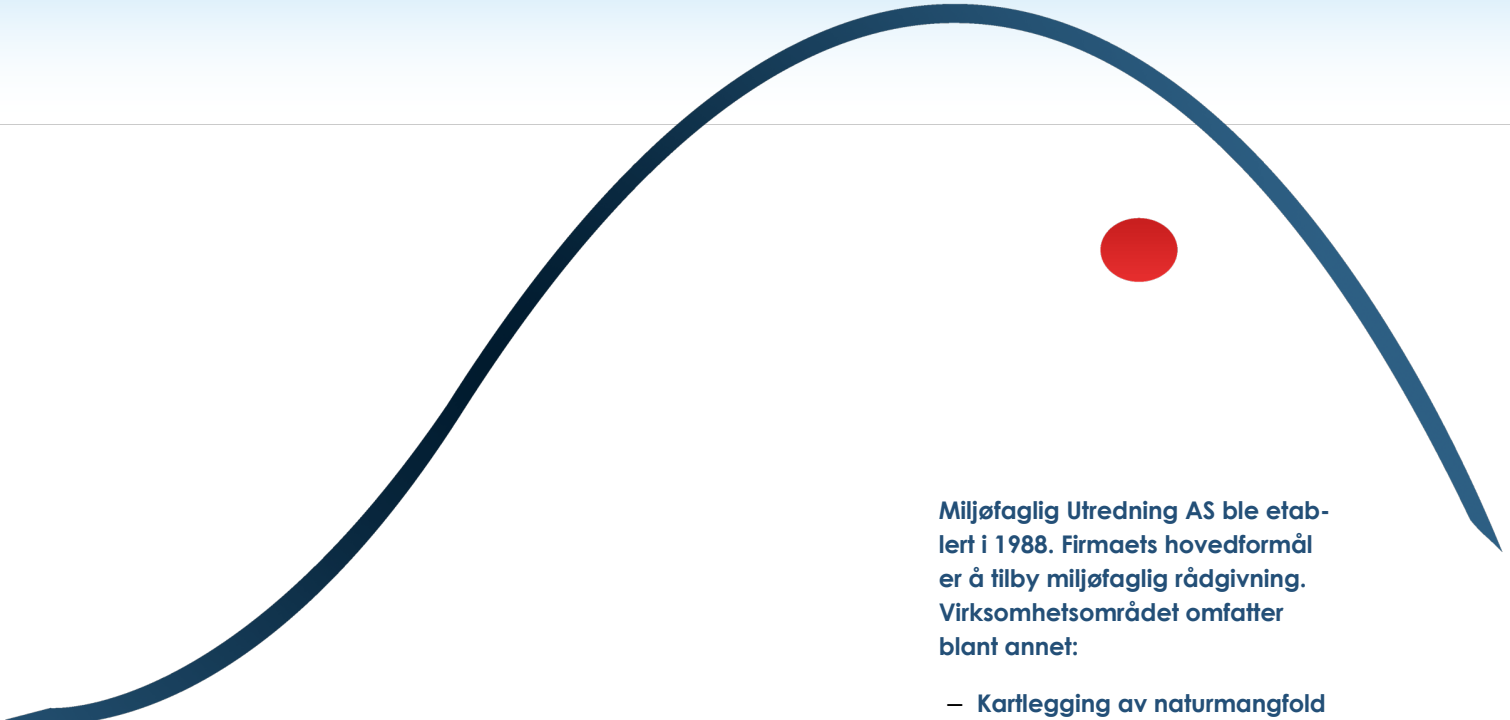
Kommentarar til funn: Det vart funne 54 planteartar, mellom desse 15 naturengplanter (t. d. aurikkelsvæve, blåklokke, harerug, hårsvæve, jonsokkoll, kjertelaugnetrøst og småengkall) og 4 seterplanter. Av særleg interesse er den sjeldne og beite/slåttbetinga plantearten *Hieracium suecicum*, som tilhøyrrer hårsvæve-gruppa. Denne arten står på utkast til ny raudliste for karplanter (*Elven i manus*) og er elles funne ved "Vermedalsseter" for lang tid sidan (Omang 1934). I tillegg vart det funne ein ubestemt svæve-art av hårsvæve-gruppa. Av beitemarksopp vart det funne engvokssopp (*Hygrocybe pratensis*) og brunfnokka vokssopp (*Hygrocybe helobia*). Soppfloraen var dårleg utvikla ved besøket, og kan vera vesentleg meir artsrik enn det som vart påvist.» Den ubestemte svevearten er siden bestemt til grannsveve (svenskesveve) *Pilosella dubia*. Under feltarbeidet i 2019 ble en del av de samme artene gjenfunnet, som aurikkelsveve, hårsveve, finnskjegg, engfrytle, legeveronika, kjerteløyentrøst, blåklokke, gulaks, småengkall, fjellmarikåpe, fjelltimotei, tepperot, harerug, jonsokkoll og helst også grannsveve. Det ble ikke funnet nye, krevende arter her. Det er et klart potensial for flere arter beitemarksopp her, helst også rødlistearter.

Fremmede arter: Ingen observert.

Bruk, tilstand og påvirkning: Jordal & Gaarder (1998) beskriver at engene i 1997 ble godt beitet av sau. I 2019 var de derimot tydelig preget av svakt beitetrykk og må betegnes å være i en brakkleggingsfase. Hvis ikke beitetrykket heves vesentlig fra dagens nivå vil setervollen gro igjen med skog. Det er fortsatt litt streifbeite av sau. Jordal & Gaarder (1998) skriver videre at den har vært overflatelyddet. Inntrykket i 2019 var samtidig at den antagelig ikke har vært gjødslet, annet enn det som har vært produsert av husdyrgjødsel lokalt. For øvrig opplyste grunneier Tommy Sæther at det hadde vært setring her fram til 1944. Det har vært ryddet noe for oppslag av lauvkratt på nedre deler av setervollen de siste 20-25 årene, noe som gjør at den nå framstår som mer åpen enn på lenge.

Skjøtsel og hensyn: Fortsatt utmarksbeite med husdyr som sau og gjerne også storfe og hest, vil være nødvendig for på sikt å bevare naturverdiene til lokaliteten. Samtidig er beitetrykket nå helt klart for lavt, og det må økes vesentlig for å ta vare på naturverdiene på en god måte, samtidig som en da må unngå erosjon og oppgjødsling (derfor vil tilleggsforing her være klart negativt). Et alternativ kan være slått (helst med lå eller to-hjuls slåmaskin, men på deler kan trolig også lett traktor benyttes) med påfølgende fjerning av graset, men også da bør dette helst følges opp med noe etterbeite.

Verdisetting: Basert på verdisettingskriteriene for naturbeitemark i faktaark fra 2015 (Miljødirektoratet 2015) oppnår lokaliteten høy vekt på størrelse (16 daa), lav vekt på artsmangfold, ingen spesiell vekt på rødlistearter (ut fra påviste arter), høy vekt på tilstand (uten preg av gjødsling) og middels vekt på påvirkning (preg av brakklegging, ikke påvirket av inngrep, uten fremmede arter). Ut fra dette får lokaliteten bare verdien lokalt viktig – C, men ikke minst potensialet for rødlistearter vurderes som så godt at verdien her skjønnsmessig heves til viktig – B.

Miljøfaglig Utredning AS ble etablert i 1988. Firmaets hovedformål er å tilby miljøfaglig rådgivning. Virksomhetsområdet omfatter blant annet:

- Kartlegging av naturmangfold
- Konsekvensanalyser for ulike tema, blant annet: Naturmangfold, friluftsliv, reiseliv og landbruk
- Utarbeiding av forvaltningsplaner for verneområder
- Utarbeiding av kart (illustrasjonskart og GIS)
- FoU-virksomhet
- Foredragsvirksomhet

Hjemmeside: www.mfu.no

Org.nr.: 984 494 068 MVA